

ATATÜRK'ÜN ÖRNEK KÖYÜNDEN 1990'LARIN BELEDİYESİ'NE YAŞAYAN MEKÂNLAR OLARAK ETİMESGUT

Hülya DEMİR YALEZE

Arş. Gör., Gazi Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Ankara

Özet

Mübadele ile Türkiye'ye gelen göçmenlerin ikamet edilmesi, Osmanlı döneminden başlayarak, Cumhuriyet'in ilk yıllarında da devam eden çözüm gerektiren bir konu olmuştur. Çözüm önerileri arayışlarına "Örnek Köyler Projesi" bir son vermiştir. 1924 yılında kabul edilen "Köy Kanunu"nda ortaya koyulan modern bir köyün ve köy halkının günlük yaşantısının nasıl olması gerektiği ile ilgili maddeleri hayata geçirmek için sözkonusu proje bir fırsat teşkil etmekteydi. Atatürk'ün önerisi olan ve bizzat ilgilendiği bu proje, Kurtuluş Savaşı sonrasında ülkenin durumu göz önünde bulundurulduğunda hem diğer köylere örnek oluşturması açısından, hem de göçmenlerin yerleştirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda ülkemizde 69 tane Örnek Köy yapılmıştır.

"Örnek Köyler Projesi"nin ilk uygulaması, Atatürk'ün "Ahimesut Örnek Köyü"dür. Atatürk, Köy Kanunu'nda yer alan maddeleri bu köye birer birer uygulamıştır. Evler belli bir plan dâhilinde yapılmış, köyün ilk sakinleri Bulgaristan'dan gelen göçmenler, bu evlere yerleştirilmiştir. Köyün sosyal tesisleri hızlı bir şekilde inşa edilmiş, modern yöntemler kullanılmasına imkân verilerek köylülere bağ yerleri ve tarlalar verilmiştir.

Ahimesut Köyü'nde böylelikle bir yaşam başlamıştır. Peki, bu yaşam nasıl devam etmiştir? Atatürk'ün ilgisiyle inşa edilen evler ve sosyal tesisler nasıl kullanılmıştır? Örnek Köy, mahalle olana kadar bu mekânlara hangi yeni mekânlar eklenmiştir? Belediye olana kadar Ahimesut Örnek Köyü'nde bu alanlarda yaşam nasıl olmuştur? Bu mekânlarda neler yaşanmıştır ve mekânların akıbetleri ne olmuştur? Bu sorular bu çalışmanın çıkış noktasını oluşturmaktadır.

Bu soruların cevaplanması amacıyla nitel veri toplama yöntemlerinden olan sözlü tarih yöntemi kullanılmıştır. Örnek Köy, 1968 yılında İstasyon Mahallesi olmadan önce hâlihazırda burada yaşayan kişilerle yarı

yapılandırılmış derinlemesine mülakat yapılmıştır. Yani en az 50 yıldır Etimesgut'ta yaşayan göçmen torunları, civar köylerden göçenler ve esnafla görüşülmüştür. Bu kişilere ulaşmak için kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. On kişi ile birer saat süren yarı yapılandırılmış derinlemesine mülakat yapılmış, üç kişi ile yine birer saat süren ikinci derinlemesine mülakat gerçekleştirilmiştir.

Yaşayan mekânlar olarak ele alınan bu yapılar hakkında mülakat yapılan kişilerin anımsadıkları, hatıraları ve yapıların bugünkü durumu ile ilgili düşünceleri çalışmada ortaya koyulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ahimesut, Etimesgut, Örnek Köy, Muhacirler, Bulgaristan Göçmenleri, Etimesgut'un Yapıları

ETİMESGUT AS THE LIVING PLACES FROM ATATÜRK'S SAMPLE VILLAGE TO THE MUNICIPALITY OF THE 1990S

Abstract

The nonresidential of immigrants who came to Turkey with the exchange, has been a subject that requires ongoing solutions starting from the Ottoman period, to the early years of the Republic. "Sample Village Project" has put an end to the solution proposal searches. The project was an opportunity to pass on to the modern villages and the facts about how the daily life of the village people should be which laid out in the "Village Law" adopted in 1924.

This project, which is the proposal of Atatürk and which he is interested in personally, is of great importance both in terms of forming an example of other villages and of the placement of immigrants when the situation of the country is taken into consideration after the War of Independence. Within this scope, 69 sample villages were built in our country.

The first application of the "Sample Village Project" is Atatürk's "Ahimesut Sample Village". Atatürk applied items in the Village Law items to Ahimesut one by one. The houses were built within a certain plan, the first inhabitants of the village were placed in these houses, immigrants from Bulgaria. The social facilities of the village were constructed quickly and the villages were given vineyards and landscapes, allowing modern methods to be used.

In Ahimesut Village, a life began in terms of these conditions But how did this life continue? How were the houses and social facilities that built with the interest of Atatürk, used? What new spaces have been added to these places until the sample village became to neighborhood? How did life went in these areas in Ahimesut Sample Village until it becomes to municipality? What happened in these spaces and what happened to the spaces? These questions constitute the starting point of this work.

In order to answer these questions, oral history method which is a qualitative data collection method was used. A semi-structured in-depth interview was conducted with people already living in the area of Example Village before becoming Station District In 1968. In other words, Interview had been done with immigrant grandchildren who lived in Etimesgut for at least 50 years, with migrants and shopkeepers from neighboring villages. Snowball sampling method is used to reach these people. A semi-structured in-depth interview was conducted with ten people for an hour, and a second in-depth interview was conducted with three people for another hour.

The memories of those interviewed about these constructions, which are considered as living spaces, and their thoughts about the memories and the present state of the structures have been revealed in the study.

Keywords: *Ahimesut, Etimesgut, Sample Village, Immigrants, Bulgarian Immigrants, Etimesgut's Constructions*

Giriş

Ahimesut Nahiyesi, Atatürk tarafından 'Örnek Köy' olarak 1928 yılında kurulmuştur. Kuruluş aşamasında bakanlar kurulu tarafından onaylanan kararnamede "nahiye merkezi" olmasına karar verilmiştir. Nahiye merkezi, altı ay gibi kısa bir sürede elli hane olarak inşa edilmiştir. Bulgaristan'dan "Türk-Bulgar İkamet Sözleşmesi" ile gelmesi kararlaştırılan göçmenlerden elli hane, 301 kişi bu evlere yerleştirilmiştir. Evlerin yanı sıra ilk etapta çarşı, çamaşırhane, hamam gibi zorunlu ihtiyaçları karşılayacak yapılar inşa edilmiştir. 18 köyün bağlı olduğu bu nahiyenin kuruluşunda etraf çamur, bataklık, dikendir. Atatürk, köyün ihtiyaçlarının karşılanması ve her haliyle örnek olması için gereken çalışmaları yaptırmıştır. Sulama

kanalları, elektrik, sosyal tesisler, tarım için gerekli araçların ücretsiz bir şekilde kullandırılması bu çalışmalardan bazılarıdır. Kurtuluş Savaşı sonrası şartları açısından bakıldığında Ahimesut, kuruluş aşamasında modern bir köy çizgisi ortaya koymuştur.

Örnek Köy kurulduktan kırk yıl sonra, 1968 yılında nahiye olarak kaldırılarak Etimesgut, mahalle olmuş ve Yenimahalle Belediyesi'ne bağlanmıştır. Merkezinde bulunan tarihi tren istasyonu nedeniyle 'İstasyon Mahallesi' ismini almıştır. Günümüzden 90 yıl öncesinden, yani Etimesgut'un nahiye oluşundan başlayarak, İstasyon Mahallesi dönemi, belediye olana kadar Atatürk'ün kurduğu Örnek Köy'de mekânlar üzerinden gündelik yaşamda nasıl bir dönüşüm yaşandığı bu çalışmanın konusunu oluşturacaktır.

Örnek Nahiye'de ve 1968'in İstasyon Mahallesi'nde yaşayan kişilerin, o dönemden 1990 yılında belediye olana kadar yaşadıkları ve aktardıklarına aşağıda yer verilecektir. Ahimesut'un ilk yapıları; halkın yaşamı için önem teşkil eden sosyal, kültürel mekânlar, bu mekânların bugünkü durumları ve halkın gelir kaynağı olan, çalıştıkları mekânlara yer verilecektir. Bu mekânlar sadece fiziki olarak değil, burada yaşayanların ağzından önemleri, yani yaşayan mekânlar olarak değerlendirilecektir.

O dönemde küçük bir yerleşim yeri olan Ahimesut'ta ilk yerleşimcileri olan göçmen aileler ve zamanla nahiye merkezine yerleşen herkes birbirini tanımaktadır. O günden bugüne, Etimesgut'un başkent Ankara'da yer alması, nahiye merkezi olması nedeniyle çeşitli sosyal imkânları barındırması, eğitim, sağlık, çalışma gibi nedenlerle sürekli göç alması ile nüfusunda sürekli bir artış gözlenmiştir. Elli haneli bir köy olarak başlayan Ahimesut'ta günlük yaşam, mekânlar bağlamında da, zamanla değişime uğramıştır. Bu çalışmada, bahsedilen değişim ve gelişmeler, bu döneme tanıklık eden kişilerin anlattıklarından hareketle paylaşılacaktır. Bu bağlamda çalışmada kullanılan yöntem, nitel veri toplama yöntemlerinden biri olan sözlü tarihtir. Bu yöntemde, yazılı belgelerin yetersiz olduğu durumlarda döneme tanıklık etmiş kişilerle görüşme yapılarak kayıt altına alınır. Döneme, resmi belgeler ışığında bu kişilerin penceresinden de bakılır. Çalışmada, sözlü tarihin yanı sıra yapılandırılmış derinlemesine mülakat tekniği uygulanmıştır. Çalışmanın yöntemi olarak sözlü tarih ve yapılandırılmış derinlemesine mülakat

kullanılması, çalışmada bahsi geçen yapı ve mekânları sadece birer varlık olarak değil, aynı zamanda içinde yaşamış köy sakinleri açısından değerlendirebilme olanağı vermiştir. Bu kapsamda en az 50 yıldır Etimesgut'ta yaşayan kişiler, hala Etimesgut'ta yaşayan göçmenler ve esnafla görüşmeler yapılmıştır. Veri toplamak amacıyla, bu kişilere ulaşmak için kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

1. Ahimesut Örnek Köyü'nün Kuruluşu

Kurtuluş Savaşı'nın ardından devletin uygulayacağı politikaları belirlemek amacıyla İzmir'de bir kongre toplanmasına karar verildi. İzmir İktisat Kongresi Cumhuriyetin ilk yıllarının ekonomik politikalarının belirlenmesine yardımcı oldu (Çetin, 1997: 20). Kongrede, köylüyle ilgili kararlar da alındı. Aşar vergisinin kaldırılması, bu kararlardan biriydi. Kongreden sonra da köy ve köylü ile ilgili çalışmalar yapıldı. Bu çalışmalardan birisi de 'Köy Kanunu' idi. Bu kanunla, savaştan çıkmış olan devletin köylerinin her açıdan düzenlenmesi ve modernleşmesi amaçlanmıştır.

Köy Kanunu, 18 Mart 1924'te, 97 madde olarak kanunlaştırılmıştır. Kanunda; köyün tanımı, sınırları, imece, köy parasının toplanması ve harcanması, muhtar ve ihtiyar meclisinin nasıl seçileceği ve görev tanımlarının yanı sıra köye ait işlere yer verilmiştir. 12. Maddede köye ait işler; "Mecburi Olan İşler" ve "Köylünün İsteğine Bağlı İşler" olarak ikiye ayrılmıştır. Mecburi olan işlerin bazıları; Köye kapalı yoldan içilecek su getirmek ve çeşme yapmak, sıtma, sivrisinek tarafından aşılandığı ve sivrisinek de su birikintilerinde barındığı ve ürettiği için her şeyden evvel köy sınırı dâhilindeki su birikintilerini kurutmak; evlerde odalarla ahırları bir duvarla birbirinden ayırmak, köyün büyüklüğüne göre orta yerinde ve mümkün olamazsa kenarında bir meydan açmak; köy, yol üzerinde uğrak ve konuk ise köy odası yanında ocaklı ve ahırlı bir konuk odası yapmak, köyde maarif idarelerinin vereceği örneğe göre bir mektep yapmak; köy yollarının ve meydanının etrafına ve köyün içinde ve etrafındaki su kenarlarına ve mezarlıklara ve mezarlık ile köy arasına ağaç dikmektir (R.G.: 18.03.1924, 442)

Yapılması köylünün isteğine bağlı olan şeylerden bazıları ise; Köyün evlerinde ahırları odalardan ayrı bir yere yapmak; her köyün bir başından öbür başına kadar olan yolları taş kaldırım ile döşemek; köyde bir

çamaşırılık yapmak; köyde bir hamam yapmak; pazar ve çarşı yerleri yapmak; köyün sınırı içinde münasip yerlerde ve tepelerde orman yetiştirmek; köyü, kasaba ve komşu köylere bitiştiren yolların iki kenarına ağaç dikmek ve köy sınırı içindeki yabancı ağaçları aşılaktır (R.G.: 18.03.1924, 442). Bu maddelere 1954 yılında “Köye elektrik tesisatı vücuda getirmek” maddesi eklenmiştir (Ek: 12.2.1954 –No: 6250/1. md).

Kurtuluş savaşı sırasında özellikle Batı Anadolu Bölgesindeki köyler, yangınlar, bozgunlar, yağma gibi nedenlerle yanıp yıkılmıştı. Savaş sonrasında çok sınırlı olanaklarla da olsa bu köylerin yeniden imarının gerçekleştirilmesi gerekiyordu. Köy kanununda tasvir edilen “İdeal Köy” tipi, yeniden imar edilen bu köylerde uygulanabilirdi. Bu amaçla Batı Anadolu’da özellikle Eskişehir-Ankara hattı üzerinde “Numune Köyler” kurulmasına karar verildi. Devlet 1.480.684 lira bütçe ayırarak Antalya, Samsun, İzmir, Bilecik, Cebelibereket (Osmaniye), Mersin, Manisa ve Ankara’da 69 tane “Numune Köy” yaptı (Ziya, 1933: 333’den aktaran Çetin, 1995: 41). Bu köylerden biri de Ankara’da yer alan “Ahimesut Örnek Köyü” dür.

Atatürk, Ahimesut Örnek Köyü’nün inşası ve kuruluşu ile bizzat ilgilenmiştir. Yukarıda zikredilen, Köy Kanunu’nda yer alan “Mecburi Olan İşler” ve “Köylünün İsteğine Bağlı İşler”in hepsi Ahimesut Örnek Köyü’nde yer almıştır. Köye elektrik tesisatının döşenmesi, “Yapılması İsteğe Bağlı” olan maddelere 1954 yılında eklendiği düşünülürse, dönemin şartları göz önünde bulundurulduğunda, 1928 senesinde köyün kuruluşu aşamasında elektrik tesisatı bile döşenmesi, Ahimesut’un modern özellikleri taşıyan tam bir Örnek Köy olarak meydana getirildiğinin göstergelerinden biri olarak görülebilir.

Ahimesut Örnek Köyü’ne yerleşecek olanlar ise Bulgaristan’dan Türkiye’ye göç eden göçmenlerdir. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı’ndan sonra imzalanan Berlin Antlaşması ile Bulgaristan kısmi bağımsızlığını kazanmıştır. Bulgaristan, bahsedilen tarihten sonra Türklere karşı baskılarını artırarak büyük miktarlardaki göçleri başlatmıştır. Bu göç dalgası Osmanlı Devleti’nin yıkılışına kadar çeşitli tarihlerde devam etmiştir (Çolak, 2013:137).

Osmanlı döneminde olduğu gibi, Cumhuriyet döneminde de Bulgaristan'dan Türkiye'ye göçler devam etmiştir. Türkiye'de Cumhuriyetin ilan edildiği 1923 yılından itibaren Bulgaristan, Türkler üzerindeki baskılarını artırmış, Türkler de Türkiye'ye göç etmeye başlamıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında, meydana gelen bu göçü düzenlemek amacıyla 18 Ekim 1925 tarihinde Ankara'da Türk-Bulgar İkamet Sözleşmesi imzalanmıştır (Soysal, 1983:260-263'ten aktaran Sarınay, 2011: 357). Bu sözleşmeye göre; Bulgaristan'da yaşayan Türklerin isteğe bağlı göçlerine engel olunmayacak, göçmenler taşınabilen mal ve hayvanlarını beraberlerinde getirebileceklerdi. Ayrıca taşınmaz mallarını da serbestçe satabileceklerdi. Bu anlaşma ile beraber Bulgaristan'dan Türkiye'ye yapılan göçler belirli bir düzene girmiş, yılda ortalama 10.000 kişi ülkeye göç etmiştir. 1923-1933 yılları arasında Bulgaristan'dan Türkiye'ye gelen göçmenlerin sayısı 101.507 olmuştur (Sarınay, 2011: 356-357). Göçmenlerin iskânı, büyük çoğunlukla yukarıda bahsedilen örnek köylere yapılmıştır.

Örnek köylerin kurulması ve göçmenlerin yerleştirilmesi kapsamında Ankara'da da arazi arayışlarına gidilmiştir. Ankara civarında uzun seneler terkedilmiş araziler vardı. Bu arazilerin sahipleri topraklarını işleyemeyecek halde idi. Yapılan incelemeler sonucunda yapılan çalışmaların takibi ve ulaşım kolaylığı göz önünde bulundurularak Ankara'daki örnek köyün Ahi Mes'ud'ta yaptırılmasına karar verilmiştir. "T.C. Başvekâlet Muamelat Müdüriyeti" 16 Mayıs 1928 tarih ve 6639 No'lu kararnamesi ile Örnek Köy'ün kurulması önerisini Bakanlar Kuruluna sunmuştur. Aynı gün Bakanlar Kurulunca görüşülerek karar alınmıştır. 1 Haziran 1928 tarihinde Ahi Mes'ud'un nahiye olmasına karar verilmiştir. Ankara Merkezine bağlı bulunan bazı çiftlik ve köyler yeni kurulacak Örnek Nahiye'ye, Örnek Nahiye ise "Ankara Merkez Kazası"na bağlandı (ATO,2003: 31-35). Böylece Örnek Köy ile ilgili kararlar merkezden kolaylıkla alınabilecekti.

28 Mayıs 1928 tarih ve 6694 sayılı kararnameye ek olarak çıkarılan bir kararname ile Örnek Köy'ün inşasına ivedi bir şekilde başlandı. Kararnameye göre, Örnek Köy'ün nadas ve ekim mevsimlerinden önce tamamlanarak göçmenlerin kıştan önce yerleştirilmesi isteniyordu(ATO, 2003: 37).

1928 yılının aralık ayında Bulgaristan'dan gelen 300 göçmen Ahi Mesud Örnek Köyü'nde inşa edilen elli eve yerleştirildi (Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü İskân Defterleri: 16-34-50'den aktaran Sarınoy, 2011:376).¹

Etimesgut'a ilk gelen göçmenlerin torunu Raşit Kabasakal, yapılan derinlemesine mülakatta, göçle ilgili şunları söylemiştir: "Cumhuriyet tarihinden sonra parçalanmış Türk aileleri, dünyaca kabul edilen bir kanunla 1927-1928 tarihlerinde toplam iki yılda iskân yoluyla buraya geldi. O günün şartlarına göre at arabası olan at arabasıyla, manda arabası olan manda arabasıyla öküz arabası olan öküz arabasıyla İstanbul'a geliyor. Anneanneler, dedemler. İstanbul'a geldikten sonra gruplar halinde ayrılıyorlar. Eşyalarıyla kara trenlerin vagonlarına dolduruluyorlar. Belirlenmiş yerlere gönderiliyorlar. Buraya Etimesgut'a geldiğinde kara vagonun kapısını açıyorlar. "Siz buraya" diyorlar bizim kafileye. Yalnız o tarihte Türkiye'de imar planı yok. İlk imar planına göre inşa edilen yer Etimesgut. Örnek Köylerin ilki de Etimesgut. Etimesgut'a 52 hane göçmen evi yapılıyor. Göçmen evlerinde hayvanlar için ahırlar yapılıyor. Her şeyiyle dört dörtlük, örnek nahiye oluyor." (R. Kabasakal, kişisel görüşme, 9 Mart 2018)

Raşit Kabasakal ile yapılan ikinci derinlemesine mülakatta, yakınlarıyla görüştüğünü, Türkiye'ye göçüş hikâyesini sorduğunu ve anlattığı kısma bir ekleme yapmak istediğini söylüyor. Bu farklılığı şöyle dile getiriyor: "Bulgaristan'dan İstanbul'a geldikten sonra vapurla Anadolu yakasına geçiş yapılmış. Anadolu yakasından Adapazarı'na kadar at, öküz ve manda arabasıyla gelmişler. Adapazarı'ndan sonra trene, kara vagona binip gelmişler. Etimesgut tren istasyonunda indirilmiş, tahsis edilmiş evlere devletin memuru tarafından dağıtılmışlar." (R.Kabasakal, kişisel görüşme, 24 Mart 2018)

Bu geliş hikâyesi, sadece evlerin yapılması ve göçmenlerin köy evlerine yerleştirilmesi ile sona ermemektedir. Devlet, Türkiye genelinde ve Ankara'da gelen göçmenlerin bir an önce kalıcı olarak iskân edilmeleri ve üretici duruma geçmelerini sağlamayı istiyordu. Bu amaçla gerekli

¹ Ahi Mesud Örnek Köyü'nde inşa edilen ev sayısı çeşitli kaynaklarda 50 ya da 52 olarak gösterilmektedir. Yapılan derinlemesine mülakatlarda Etimesgut halkının sözlü olarak ifade ettiği sayı 52'dir.

yardımları yapmıştır. Ahi Mesud da göçmen ailelere bu 50 hane dışında toplam 17821 dönüm arazi, 10000 kg tohumluk buğday, 554,25 metrekare dükkân arsası, 44800 lira ev parası yardımı yapılmış, 46905 lira kredi desteği sağlanmıştır (Sarınay, 2011:370-376). Ahi Mes'ud arazisinin sulanması için 9 Mart 1929 tarihinde Bakanlar Kurulu kanal ve kanaletler yapılmasına karar vermiştir(ATO, 2003: 48).

Ahimesut Örnek Köyü'ne yerleşen göçmenlerin aynı zamanda birtakım sosyal ihtiyaçları da olacaktı. Bu nedenle Bakanlar Kurulu'nun 21 Ekim 1928 tarihli kararıyla köyün sosyal ihtiyaçlarının karşılanması için öncelikle çeşitli dükkânları içine alan bir çarşı, çamaşırhanesiyle bir hamam, eklentileriyle bir kahvehane ve han yapılmaya başlanmıştır. Diğer yandan köyün elektrikle aydınlatılması, köye yatılı okul yapılması, yatılı okulun yanına eklenecek öğretmen evleriyle kız yurdu binaları da kararnemelerle hızlı bir şekilde inşa edilmeye başlanmıştır(ATO, 2003: 46-51). Kısa sürede tamamlanan yapılar, kullanıma açılmıştır.

Göçmenler için hazırlanan Örnek Köy, böylelikle bir yaşam alanına dönüşmeye başlamıştır. Köyün kuruluşu aşamasında inşa edilen sosyal alanların tarih içerisinde kullanımı ve akıbeti Örnek Köy'de yaşayan halkın ağzından aşağıda açıklanacaktır.

2. Ahimesut Örnek Köyü'nün İlk Yapıları

2.1 Etimesgut Tren İstasyonu

Etimesgut Tren İstasyonu, Bayındırlık Bakanlığı Demiryolları Genel Müdürlüğü'nün 2922/6040 sayılı yazısıyla Haydarpaşa-Ankara tren hattında Sincan Köyü ve Gazi Tren İstasyonları arasında Ahi Mes'ud adıyla kurulmuş, 1926 yılında hizmete açılmıştır (ATO, 2003: 53). Ulaşımında kolaylık sağlaması nedeniyle, Etimesgut'un yerleşim yeri olarak seçilmesinde tren istasyonunun payı büyüktür. Uzun yıllar Etimesgut'un ulaşımı tren vasıtasıyla sağlanmıştır. Başkentray Projesi kapsamında istasyonda yenileme çalışması yapılmış ve bu bildirinin yazıldığı dönemde 12 Nisan 2018 de tekrar kullanıma açılmıştır.

Ahimesut Örnek Köyü'nün kurulduğu dönemlerde Atatürk Ahimesut Tren İstasyonu'nu sıkça kullanmıştır. Bu konuda Raşit Kabasakal büyüklerinden dinlediklerini şu şekilde aktarmaktadır: "Atatürk'ün beyaz

bir treni varmış. Ankara'dan İstanbul'a gideceği zamanlarda bu treni kullanırmış. Bir gün evvelinden Etimesgut'ta bulunan halk, Atatürk'ün kâhyası tarafından anons edilerek bilgilendirilmiş. "Ey ahali yarın şu saatte Gazi Mustafa Kemal Atatürk buraya gelecek, buradan İstanbul'a yolcu edeceğiz." Ertesi gün bütün ahali tren istasyonuna inermiş, Atatürk onlarla sohbet edermiş. Treni geldiğinde binip yoluna devam ediyormuş. Atatürk bazen İstanbul'dan dönerken Gazi Tren İstasyonu'nda inermiş, bazen de burada (Etimesgut Tren İstasyonu) inip Çankaya köşküne atıyla gidermiş. Bunlar bizim dedelerimizden anlatılıp aktarılan sözler." (R. Kabasakal, kişisel görüşme, 9 Mart 2018)

Raşit Kabasakal ile yapılan ikinci derinlemesine mülakatta bu anlattıklarına eklemelerde bulunmuştur. "Atatürk, bu tren yolculuklarına gidip gelirken bazı evlere gider yaşlılarla konuşur kahve içermiş. "Bir isteğiniz var mı?" diye sorar sohbet eder buradan ayrılırmış." (R. Kabasakal, kişisel görüşme, 24 Mart 2018)

Mehmet Çokoy, amcası Halil Çokoy'un otuz yıl Ahimesut Köyü muhtarlığı yapmış olduğunu söylemektedir. Şunları eklemektedir: "Rahmetli Atatürk trenle geçerken buraya geldiğinde amcam karşılamaya yola çıkarmış. Atatürk, amcamı çağırır köylünün sorununu sorarmış." (M.Çokoy, kişisel görüşme, 18 Nisan 2018)

2.2 Etimesgut'un Evleri

Örnek Köy'ün kurulması aşamasında Atatürk, Ahimesut Köy Planı'nın hazırlanmasını arkadaşı Asaf İlba'y'dan istemiştir. Atatürk, Asaf İlba'y'ın hazırladığı plan üzerinde bazı düzeltmeler yaptıktan sonra, Avusturya'lı mimar Ernst Arnold Egli tarafından planın son şekli verilmiştir (Meydan, 2015: 33). Evlerin yapımı 1928 yılında haziran ayında başlanıp aralık ayında bitirilmiştir. Altı ay gibi kısa bir sürede örnek evler tamamlanmıştır.

Örnek Köy'de sokaklar doğu-batı ve kuzey-güney yönünde düzgün şekilde uzanır. Her sokak bahçeli evlere açılmıştır. Paralel olarak uzanan sokakları kuzey-güney doğrultusunda kesen ana caddeler aynı zamanda mahalleleri oluşturmuştur. Kuruluş planında üç mahallede toplam elli ev vardır. Beş nüfuslu bir ailenin barınabileceği şekilde yapılan bu evler, bir salon, mutfak, banyo ve kiler olarak kullanılan bir oda ve bu bölüme birleşik olan ahır ve samanlıktan oluşmuştur (Meydan, 2015: 35).

Köy Kanunu'nda "Yapılması mecburi olan işler" kapsamında köy yollarının ve meydanının etrafına ve köyün içinde ve etrafındaki su kenarlarına ağaç dikilmesi gerekmektedir. Bu nedenle köyün girişi yol boyu akasyalarla ağaçlandırılmıştır.

Bu akasya ağaçlarını Ganime Eser şöyle anlatmaktadır: "Eskiden Turgut Özal köprüsü yoktu. Etimesgut'a girmek için dümdüz tren yolundan geçerdik. Etimesgut'un girişi, şimdiki Şeker Mahallesi ve askeriyenin köşesinden, Mehmetçik Lisesi'ne köprüyü geçene kadar iki taraflı akasya ağaçları ile kaplıydı. Bu ağaçlar birer tünel gibiydi. İçinden geçerken mis gibi kokular yayılırdı. O kadar güzeldi ki, daha köye girmeden bu köyün yaşanacak bir yer olduğu izlenimi oluşurdu." (G. Eser, kişisel görüşme, 26 Şubat 2018)

Etimesgut'un tarihi evlerinden birinde büyümüş olan Raşit Kabasakal, evleri anlatırken; "Etimesgut Yatı Mektebi'ni, Etimesgut Tren İstasyonu'nu ve Tarihi Evleri Macarlar yapmış. Macaristan'da evlerin çatıları evlere diktir. Bu evlerin çatıları da öyle. Buradaki evler iki odadan oluşacak şekilde yapılmış. Odanın birisinde banyosu var, evlerin arkasında ahır var. Arsalar 1000 metre kare olarak ayrılmış" demiştir. (R. Kabasakal, kişisel görüşme, 9 Mart 2018)

Örnek evlerden birinde büyüyen bir diğer göçmen Mehmet Çokoy köyün girişi ile ilgili şunları söylemektedir: "Benim çocukluğumda gördüğüm kadarıyla akasya ağaçları vardı köyün girişinde tünel gibiydi. O yola tıkr tıkr at arabalarıyla girdiğimizde tünele giriyorduk adeta. O kadar güzeldi ki yemyeşildi, harikaydı. Yine köye girerken aşağıda şimdiki Turgut Özal Köprüsü'nün diğer tarafında geniş bir yer var. Orası Atatürk'ün Çiftliği imiş. Onun karşısında tam derenin kenarında evi (Gazi Köşkünden bahsediyor) varmış. Traktörü falan hepsi orada duruyordu yakın zamana kadar. Şimdi kaldırıldı." (M. Çokoy, kişisel görüşme, 18 Nisan 2018)

Mehmet Çokoy, evlerle ilgili ise şunları anlatmaktadır: "52 tane kerpiçten ev vardı. Altları ahırdı. Evler sıcak olurdu. Kışın çok kar yağardı, yarım metre olurdu ama evlerimiz sıcaktı. Kapılarımız açık yatardık. Hırsız gelecek gibi bir düşünce bile olmazdı. Kadınlar biraraya toplanır ekmeği kendileri yapardı. Pekmez kaynatırlardı. Bağlarımız vardı burada. Bağlarımızdan üzüm toplanıp pekmez

kaynatırlardı. Kavun karpuz zebil giderdi. Tavanlara asarlardı. Fırınlarımız dışarıdaydı. Birkaç kadın biraraya gelip toplanırlardı ekmek yaparlardı. Tencerelerle patates pişirirlerdi. Evlerin önü meyve ağacı doluydu. Ahırlarımızda hayvanlarımız vardı. Geçimimizi hayvancılık ve çiftçilik yaparak sağladık. Tarlaya gidip ekip biçilirdi. Hayvan ürünleri boldu.” (M.Çokoy, kişisel görüşme, 18 Nisan 2018)

Mehmet Çokoy, Atatürk’ün evleri ziyareti ile ilgili ise şunları söylemiştir: “Rahmetli Atatürk, buradaki evine geldiği vakitlerde, gelip bizimkilerden gözleme istermiş. Bizimkiler hemen gözleme yapıp yedirirmiş. Atla gelirmiş Atatürk. Bizim oturduğumuz evde betonun üzerinde Atatürk’ün çizmelerinin ve köpeğinin pati izi vardı. Tabi onlar kalmadı hep gitti.” (M.Çokoy, kişisel görüşme, 18 Nisan 2018)

Atatürk’ün çizdirdiği plan dâhilinde yapılan elli hane bugün orijinalliğini yitirmiştir. Kentleşme ile birlikte dönüşmüş, yerine apartmanlar yapılmıştır. Bu elli haneden yalnızca biri, bakımsız bir şekilde hala ayaktaadır.

2.3 Tarihi Çarşı (Atatürk Çarşısı)

Tarihi Çarşı, 21 Ekim 1928 tarihli 7255 sayılı kararname ile yapılmıştır. Bir Selçuklu hanı gibi tasarlanmış olan orta avlulu çarşı (AOÇ Araştırma Grubu, Etimesgut “Numune Köyü”: 2014) köyün ilk sosyal tesislerinden biridir.

Tarihi Çarşı, Örnek Köy’ün yaşamında önemli bir yer teşkil etmekteydi. Çarşı’yı Raşit Kabasakal şöyle anlatmıştır: “Tarihi çarşı, etrafı dükkândı. Çarşının tam ortası açıktı, içinde havuzu vardı. Atatürk Çarşısı’nın yanında kahvehane vardı. Yaz günleri o kahvehaneden oraya kapı açılırdı. Oraya birkaç sandalye koyardı işletmeci. Biz çocuktuk babalarımız dedelerimiz orada çay içerdi, suyun karşısında sohbet ederdi.” (R. Kabasakal, kişisel görüşme, 9 Mart 2018)

Örnek Köy, aynı zamanda nahiye merkezi idi. Merkeze bağlı köylerden biri olan Bağlıca Köyü’nden 1963 yılında Örnek Köy’e göçen Sabri Atak tarihi çarşığı şu şekilde anlatıyor: “Tarihi çarşıda 5-6 dükkân, bir de kahve vardı. Göçmenler kahveyi kendileri işlettiler. 60lardan sonra “Göçmen Kerim Ağa” diye birine devrettiler. Sonradan ilave edilen dükkânın birine bir ekmek fırını açıldı. İlk fırını Alnaçıklar işletti.” (S.

Atak, kişisel görüşme, 24 Şubat 2018) Hasan Atak ise şöyle açıklamıştır: “Göçmenlere ait olan Alnıaçıklar Fırın, sırtlarında küfelerle ve at arabası ile ekmek dağıtırdı. Şimdi onların torunları ve damatları Etimesgut’ta pastane, restoran ve market işletmeye devam ediyorlar.” (H. Atak, kişisel görüşme, 23 Şubat 2018)

1968 yılında Kazan’dan gelerek Örnek Köy’e yerleşen Ganime Eser, çarşısı şöyle anlatıyor: “Çarşıda iki mağaza vardı. Bir tarafta manifatura, giyecek kap kaşık bulunurdu, diğer taraf bakkaldı. Bakkal Mustafa Bey “Buyurun Muhteremim, bir isteğiniz bir arzunuz var mı?” derdi. Müşteri geri dönüp gidiyorsa peşinden gidip sorardı, “Aradığını mı bulamadın yoksa paraya mı sıkıntın var?” uygun bir dille sorardı. “ Paran yoksa bir zaman gelir ödersin” derdi. Veresiye verirdi.” (G. Eser, kişisel görüşme, 26 Şubat 2018)

Ganime Eser, Pazar yeri hakkında ise şunları söylüyor: “Şimdiki Kaymakamlık binasının olduğu yerde pazarımız vardı. Çok güzel bir pazardı, kenarları taş duvarlarla çevriliydi. Pazara girmek için taş merdivenden çıkardık. Pazara araba girmezdi. İnsanlar birbirine son derece saygılıydı. Merdivenden erkekler inerken kadınlar, kadınlar inerken erkekler beklerdi. Muhacirler çok edepliymi.” (G. Eser, kişisel görüşme, 26 Şubat 2018)

Tarihi Çarşı’nın akıbeti ile ilgili Raşit Kabasakal şunları söylemiştir: “Tarihi Çarşı, bakımsız kaldı. O taraflarda kimse kalmadı, atıl oldu yıkıldı. Merkez, şu anki olduğu yere kaydı. İnsan yoğunluğu azalıp esnaf iş yapamayınca çarşı atıl oldu. Yağmur yağış oldu, bakımsız kaldı. Bakımsız yer göçer gider. Yıkırıldı orası. On yıl falan oldu. Yerine kaymakamlık yapıldı prefabrik olarak.” (R. Kabasakal, kişisel görüşme, 9 Mart 2018) Şu an prefabrik kaymakamlık binası yıkılarak yerine modern bir kaymakamlık binası yapılmıştır.

2.4 Asri Hamam

Asri Hamam da Örnek Köyde yapılan ilk yapılardan biridir. İki katlı idi. Erkek ve kadın bölümleri ayrıydı. Çağdaş temizlik, arınma ve dinlenme, beden ve ruh sağlığı arayışı ile inşa edilmiştir. 1960’lı yıllarda Himaye-i Etfal’e (Çocuk Esirgeme Kurumu) devredilmiştir. Kurum yapıyı iki lojman

olarak tadil ederek kullanmıştır. Bu kullanım 2000’li yılların başında sürerken, dönüşen Etimesgut Numune Köyü parsellerinin yenilenmesine katılarak 2010 yılında yıkılmıştır (AOÇ Araştırma Grubu, Etimesgut ‘Asri Hamam’: 2014).

Raşit Kabasakal, hamam ile ilgili şahit olduklarını şöyle dile getirmiştir: “Hamamı o dönemde halk bir süre kullanmış. Sonra yakmaya, suyu taşımaya alışkın olmadığı için kullanılmadı. Hamamı “3. Hava İkmal Bakım Merkezi”, yani askeri birlik kullandı. Hamamın temizliği ve bakımı için askerleri vardı. Tren istasyonuna kara trenle vagonla odun gelirdi. Odunları askerler oraya yığar, hamamı yakarlardı. Belirli günlerde askerler hamama gelirdi, yıkanırды. Çamaşırını isteyen çamaşırını yıkardı. Kurutma için özel fırınlar vardı. Askerin torbaları bu fırınların içine atılır dezenfekte edilirdi. Sonrasında atıl oldu bakımsız kaldı. Vakıfların mülkiyetine geçti. Vakıflara devredilince hiç kullanılmadı. Bir ara vakıflarda çalışan memurlara lojman olarak verildi. İçlerindeki hamam teşkilatı yıkıldı, söküldü, kırıldı, eve çevrildi. Vakıflarda çalışan personel mesken olarak kullandı. Birkaç sene evvel yıkıldı, yerine bina yapıldı.” (R. Kabasakal, kişisel görüşme, 9 Mart 2018)

Ganime Eser ise bir süre hamamın içerisinde kimsesizlerin yaşadığını şöyle dile getirmiştir: “1960’lı ve 1970’li yıllarda hamam vakıflarınmış. Garibanlar, kimsesizler buraları oda haline getirmişler, mesken haline getirmişler ev olarak kullanıyorlardı. Vakıf onlardan kira almazdı. Pencereden baktıklarını görürdük. Etimesgut’un ileri gelenleri onlara yardım ederdi. Yiyecek giyecek getirirlerdi.” (G. Eser, kişisel görüşme, 26 Şubat 2018)

Hamamın yakınında hala esnafılık yapan Hayati Şenocak ise hamamla ilgili şunları söylemiştir: “Hamam yıkılalı on yıla yakın oldu. Önce hamamdı sonra vakıf aldı lojman yaptılar. Vakıflarda çalışanlar tadilat yapıp bir süre içinde oturdu. Sonra yıkıldı. Hamamın yerine yapılan bina hala vakıflara ait ve kirada.” (H. Şenocak, kişisel görüşme, 9 Mart 2018)

2.5 Han

Çarşı, hamam, kahvehane ve han aynı kararname ile yapımı karara bağlanan yapılar olmuştur. Han, Örnek Köy’ün ilk sosyal tesislerinden biridir.

Raşit Kabasakal han ile ilgili şunları söylemiştir: “Atatürk’ün tarlasının yanında iki katlı bir bina vardı. O binanın bir kısmı handı o zamanlar. Şu anda vergi dairesi olarak kullanılıyor. Hemen yan bahçesinde Atatürk’ün atının kaldığı ahır vardı. Yıkıldı şimdi. Atı da oradaki tarlada yayılırdı.” (R. Kabasakal, kişisel görüşme, 9 Mart 2018)

Mehmet Çokoy ise han ile ilgili şunları söylemiştir: “Postane binası ile han aynı binaymış. Dışarıdan birileri geldiğinde postanenin hemen bitişiğinde atları bağlamak için yeri varmış, orada seyisler varmış. Dışarıdan gelen olursa kendileri handa, atları orada kalıyormuş. Yanında çarşı olduğu için oraya geliyorlarmış. Mektupları falan atla dağıtırlarmış o zaman. Hanı bir ara vergi dairesi yaptılar. Şimdi yine vergi dairesine bağlı. İki katlı han binası, hala duruyor. “ (M.Çokoy, kişisel görüşme, 18 Nisan 2018)

2.6 Etimesgut Yatı Mektebi -Öğretmenevi Ve Lojmanlar

Etimesgut Yatı Mektebi, 1928 yılında kırk kız, altmış erkek öğrenciye uygun olarak tasarlanmış, 1930 yılında yapının batısına bitişik olarak öğretmen lojmanı ve kız yatakhane binası yapılmıştır. Yapı, bir avlu etrafında, iki katlı olarak biçimlenmiştir. Yapının zemin katında derslikler, bürolar ve yemek salonu; üst katında yatakhane ve çok amaçlı salon bulunur. Yatakhaneler çatı arasına yerleştirilmiştir (Goethe İnstitut, 2010).

Etimesgut Yatı Mektebinde bizzat okumuş olan Raşit Kabasakal, mekteple ilgili şunları anlatmaktadır: “Yıkılan ilkokulun üst kısmı yatılı idi. 1945-1952 yılları arasında orada okudum. Biz orada okurken Hasanoğlan Köy Enstitüsünden son sınıf talebeleri gelirdi. Öğretmen olacak abilerimiz ablalarımız staj yaparlardı, bizim son sınıf derslerimize girerlerdi. Doğaya çıkılır gezilirdi. O zaman burada her taraf doğaydı. Çeşitli uzun otlar toplanırdı. Çayır otları derdik. Onlardan bize şapka, sepet örmeyi öğretirlerdi. Ayrıca Türkkuşu’ndan hocalar gelirdi. Son sınıflara küçük planör uçakları yaptırırlardı. Çıtalarla ve kâğıtla yapılan uçakları uçurmaya çalışırlardı. Sonra da bu yapılan uçakların yarışması yapılırdı. Planör eğitimi epeyce sürdü. Sonra kaldırdılar.” (R. Kabasakal, kişisel görüşme, 9 Mart 2018)

Etimesgut Yatı Mektebinde aynı yıllarda okuyan Zeynep Kabasakal ise hatırasında kalanları şöyle anlatmaktadır: “Çok güzeldi bizim okulumuz. Bahçesi vardı köşe kapmaca oynardık. Yatılı kısımda gözleri görmeyen öğrenciler kalırdı. “Kör ve Sağırlar Okulu” olarak isimlendirilirdi. Aralarında hepimizin belirli arkadaşları vardı. Aynı anda tenefüse çıkardık. Benim de iki arkadaşım vardı, gözleri görmediği için ben onlarla kolkola gezerdim. Konuşuyorduk, sohbet ediyorduk. Onlar da seviniyordu. Yönlerini bulmasına, bir yerlere çarpmamasına yardımcı olmaya çalışıyordum. Yatılı okul yıkıldı, yerine hastane yapıldı. Şimdi tekrardan yıkıldı, büyük bir hastane yapılıyor. Bizim zamanımızda hastane de vardı okulla birbirine çok yakındı.” (Z. Kabasakal, kişisel görüşme, 9 Mart 2018)

Yatı Mektebinde okumuş bir başka göçmen torunu Mehmet Çokoy ise şunları anlatmaktadır: “1956-1965 yılları arasında yatı mektebinde okudum. O okulda dilsizler, körler vardı. Onlarla birlikte okuyorduk biz. 23 Nisan kutlamaları yapılırdı. Muhteşem geçerdı. Çocuklar o kadar güzel eğlenirdi ki. Nahiye müdürü sokaklara meşale diktirirdi. Gece ateş yanardı. Gece eğlenceleri olurdu.” (M.Çokoy, kişisel görüşme, 18 Nisan 2018).

Etimesgut Yatı Mektebi, uzun yıllar kullanıldıktan sonra, Etimesgut’un Belediye olması ile birlikte Belediye binası olarak kullanılmaya başlanmıştır. Belediye’ye dar gelmesi sonucunda boşaltılarak beş yıl boyunca kullanılmamıştır. Daha sonra Sağlık Bakanlığı’na devredilmiş ve 2011 yılında tadil edilmiş olarak Etimesgut Devlet Hastanesi’nin bir birimi olarak kullanılmaya başlanmıştır (AOÇ Araştırma Grubu, 2014). Sonrasında hastane ve ona bağlı olan Etimesgut Yatı Mektebi binası, yerine daha büyük bir hastane binası yapılmak için yıkılmıştır. Hastane binası şimdi inşaat aşamasındadır.

2.7 Nahiye Müdürlüğü Binası (Av Köşkü, Gazi Köşkü)

Gazi Köşkü olarak adlandırılan bina 1925 yılında inşa edilmiştir. Köşk daha sonraları Nahiye Müdürlüğü olarak kullanılmıştır. Atatürk, Orman Çiftliği’nin batısındaki arazi çalışmalarını buradan yönetmiştir. Köşkte ara sıra dinlenip, zamanının büyük bölümünü çalışarak geçirmiştir. Yapı, Av Köşkü olarak da bilinmekle birlikte, avlandığına ilişkin bilgi bulunmamaktadır (AOÇ Araştırma Grubu, Etimesgut “Gazi Köşkü”: 2014).

Atatürk'ün avlandığına dair bilgi bulunmasa da Ahimesut Köy halkının avcılık yaptığı ile ilgili Mehmet Çokoy şunları anlatmıştır. “O dönemde Ahimesut’a geldiklerinde köylüler bir “Avcılar Kulübü” kuruyorlar. Köylüde bağlılık olsun diye. 23 Nisanlarda avcılar çıkardı ellerinde silahlarla. Güvercinlerin arkasına balon bağlardı, havaya salarlardı. O balonları vururlardı. O zamanlarda vasıta yoktu. Burada üstü açık bir kamyon vardı. Ona binerlerdi. Yapracık ve Ayaş taraflarına gidip avlanırlardı. O zaman av hayvanı boldu. Tavşan, bıldırcın, keklik boldu. Sabaha karşı çıkarlardı, akşam dönerlerdi. Döndüklerinde herkesin torbası dolu olurdu. Av o kadar boldu.” (M.Çokoy, kişisel görüşme, 18 Nisan 2018)

Mehmet Çokoy, köşkle ilgili olarak şunları söylemiştir: “Atatürk'ün köşkünün altında bahçe vardı. Bahçede zambaklar, dut ağaçları vardı. Herkes oraya oturmaya piknik yapmaya giderdi. Köşkün önünde havuzu vardı. Hemen altında çocuk bahçesi vardı. Onun içinde de epey ağaç vardı. Meyve boldu.” (M.Çokoy, kişisel görüşme, 18 Nisan 2018)

Henüz Örnek Köy inşa edilmeden Ahimesut'ta yer alan yapılardan biri olan bina hakkında Raşit Kabasakal şunları anlatmıştır: “Nahiye Müdürlüğü şu anda Halk Sağlığı Laboratuvarı'nın bulunduğu yerdedi. Bina üç katlıydı. En üstü köşktü. Atatürk'ün Köşkü balkonluydu. Çıktığı zaman dürbünüyle tüm ovayı seyredebilirmiş. Nahiye Müdürü orta katta idi. Altı ise jandarma karakolu ve nüfus memurluğu idi. Öğretmenlerin o zamanki şartlara göre lojman evleri vardı. Nahiye Müdürü, jandarma ve öğretmenlerin bir kısmı lojmanda kalırdı. Şimdi vergi dairesinin olduğu yerde Atatürk'ün at tarlası vardı. Tarlanın yanı ahırdı. Orda atları vardı. O atlarla Çakırlar Çiftliği'ni dolaşır, gezisini yapar, köşküne dönermiş.” (R. Kabasakal, kişisel görüşme, 9 Mart 2018)

Bina, bir süre sonra Sağlık Bakanlığı'na devredilmiştir. Sonra, büyük olasılıkla 1956 yılında yıkılmıştır. Yerine bir sağlık ocağı yapısı yapılmıştır. Nahiye Müdürlüğü'nün yıkılması ile köyün örnek yerleşimi değişmeye başlamıştır (AOÇ Araştırma Grubu, Etimesgut “Numune Köyü”: 2014).

2.8 Etimesgut Sıhhat Yurdu (Etimesgut Devlet Hastanesi)

Etimesgut Devlet Hastanesi, o zamanki adı ile «Eti Mes'ut İçtimai Hıfzısıhha Numune Dispanseri» binasının yapımına 1929 yılında başlamış

ve Dispanser 1930 yılında hizmete açılmıştır. Dispanser etkinliğini 1937 tarihine kadar sürdürmüş ve bu tarihte Sıhhat Merkezi şekline sokularak yeni bir kuruluş gerçekleştirilmiştir (Uğurlu, 1994:3-4).

Raşit Kabasakal, sıhhat yurdu ile ilgili şunları söylemiştir: “Hastane, o zaman tek binaydı. Altı personeli ve elli civarında yatağı vardı. Ameliyat yapılmazdı. Doğum yaptırılırdı. Ufak tefek hastalıkların tedavisi yaptırılırdı. Ankara Numune Hastanesi’ne bağlıydı. Gelen doktorlar, Numune Hastanesi’nden gelirdi. Burada yapılan muayenede icap ederse hastalar sevk edilirdi. Başhekimin yazdığı kâğıtla gidilirdi. O zaman iptidai şekilde herkes fakir. Herkes at arabasıyla falan götürülürdü Numune Hastanesi’ne.” (R. Kabasakal, kişisel görüşme, 9 Mart 2018)

Zeynep Kabasakal ise şunları söylemiştir: “İlk başta ocak diyorlardı, ameliyatlara falan yapılmısa da hastanemiz vardı. Doğum yaptırılıyordu. Biz de orada doğmuşuz. Şimdi 75 yaşındayım. Biz bildik bileli hastane var. Gidiyorduk her derdimizi görüyorlardı. Sonradan bazı ameliyatlara yapılmaya başlanmıştı 1967 yılı civarında.” (Z. Kabasakal, kişisel görüşme, 9 Mart 2018)

Zeynep kabasakal, yapılan ikinci görüşmede ise şunları söylemiştir: “Cemalettin Or varmış eski başhekim. Rahmetli annem anlatırdı. Kadınlar doğum yaptığı zaman, iyi olsun olmasın hastanede bir hafta yatırılmış. “Eve gidince siz bakımsızlıktan hasta olursunuz” diyormuş. “Eşleriniz evde ne bulursa onu yesin çocuklara baksın”. Eskiler onu çok severlerdi. Onun adı şimdi Or Sokak ismiyle yaşatılıyor.” (Z. Kabasakal, kişisel görüşme, 24 Mart 2018)

Mehmet Çokoy ise hastane ile ilgili şunları söylemiştir: “Burda bir doktor varmış zennedersem Ahmet imiş ismi. Çok fazla sivrisinek varmış. Atütürk doktoru çağırılmış, bu duruma bir çözüm bulunması gerektiğini söylemiş. Her yeri mazotlatmış. O dönemde mazot varmış çözüm olabilecek. İlaç falan yokmuş. Mazotla sivrisineğin ayağını kesmiş.” (M.Çokoy, kişisel görüşme, 18 Nisan 2018)

Ganime Eser ise, hastane ile ilgili şunları söylemiştir: 1960’lı yıllarda Ahmet Korman başhekimlik yaptı. Hasta olana, yaşlı olana, ihtiyacı olana hastaneden para alınmazdı. (G. Eser, kişisel görüşme, 26 Şubat 2018)

Sonraki yıllarda, ismi Etimesgut Devlet Hastanesi olmuş ve artan nüfusun sağlık hizmetlerini karşılayabilmek için hastaneye ek binalar yapılmıştır. İsmi Celal Ertuğ Devlet Hastanesi olmuştur. 2016 yılı itibarıyla boşaltılmış ve yıkılmıştır. Yerine büyük bir hastane binası yapılmaktadır.

2.9 Atatürk Çeşmesi

Atatürk Çeşmesi, 1928 yılında Başvekâlet Muamelat Müdüriyeti tarafından yayınlanan bir kararname ile ihale edilerek yaptırılmıştır. Bu kararname, daha sonra yenilenen, şu anda ayakta duran mermer çeşmenin üzerine, Atatürk'ün resmi ile birlikte asılmıştır.

Raşit Kabasakal, çeşme ile ilgili hatırladıklarını şöyle ifade ediyor: “Atatürk Çeşmesi'nin akan suyunun tamamı Çakırlar Çiftliği'nden geliyordu. Atatürk Çeşmesi'nin suyu da öyleydi. Atatürk'ün Köşk'ünün önünde havuzu vardı. Onun üstünde de deposu vardı. Çakırlar Çiftliğinden depoya gelen suyun fazla gelen kısmı havuzu dolduruyordu. Tahliye denir ona. Havuzun altında boşlukta park vardı, bahçivani vardı. O zamanın şartlarına göre çiçeklenirdi, çimlenirdi. Zambak ekilirdi. Gazi Köşk'ünün tam karşısında bunlar vardı.” (R. Kabasakal, kişisel görüşme, 9 Mart 2018)

İkinci görüşmede Raşit Kabasakal, Etimesgut'un sularıyla ilgili şu eklemeleri yapmıştır. “Etimesgut'un suyu, Çakırlar çiftliğinden kendi haline doğal bir şekilde gelirdi. Orası buradan yüksekti, su oradan çıkınca kendi akıntısıyla geliyordu.” (R. Kabasakal, kişisel görüşme, 24 Mart 2018)

Mehmet Çokoy, Atatürk Çeşmesi ile ilgili şunları anlatmıştır: “Üç tane çeşme vardı. Atatürk Çeşmesi derdik biz onlara. Çakırlar Çiftliğinden gelen su, Telsizler dediğimiz yerden yukarı çıkıyordu. Rahmetli Atatürk çok zeki bir insanmış. Oradan suyu tepeye aldırıyor, havuz yaptırıyor. Yaptırdığı havuz çeşmelere suyu dağıtıyor. Üç tane çeşme vardı: Turgut Özal Köprüsü'nü geçince yukarı bir yol döner. Bir tanesi tam orada, bir evin dibindeydi. Bir tanesi de karakolun üstündeki bir üst sokağın köşesindeydi. Bir tanesi de yıkılan hamamın oradaydı. Herkes çeşmeden “suvacı” dediğimiz omuza konan bir odunla su taşırdı evlere. “Su ağacı” zamanla suvacı ismini almıştır. Su ağacını omuza alırlar, bakraçlarla taşırlardı. Sonradan Turgut Özal Köprüsü yapılıncaya Atatürk Çeşmesi köprü'nün altına alındı.” (M.Çokoy, kişisel görüşme, 18 Nisan 2018)

2.10 Trafo Binası

1928’de köyün elektrik ihtiyacını karşılamak için yapılan elektrik trafosu yapısı, şu anda ayakta duran, o döneme ait yapılardan biri olduğu için bu çalışmada bahsedilmesi gerektiği düşünülmüştür.

Bakanlar Kurulu 1929 senesinde Örnek Köy’ün elektrikle aydınlatılması kararını alır. 8128 sayılı kararname ile Örnek Nahiye’ye elektrik getirildiğinde, yapılan trafonun korunabilmesi için inşa edilen trafo binası ise örnek Nahiye’ye yakışır bir estetik görünüme sahiptir. Bu ayrıntının dahi düşünülmesi o yıllarda Örnek Köyün ne denli dikkatli ve titiz inşa edildiğini gösterir (Etimesgut Belediyesi, b.t.). Trafo binası günümüzde hala varlığını sürdürmektedir.

2.11 Dönemin Sosyalleşme Mekânı: Âşıklar Tepesi (Çamlıca)

Etimesgut Sıhhat Yurdu’nun hemen arkasında, köyün panoramik olarak seyredilebileceği bir tepe vardır. Bu tepe, halk dilinde Âşıklar Tepesi, Çamlıca, Tepe gibi isimler almıştır. Âşıklar Tepesi’nde baharın gelişiyile birlikte Hıdırellez kutlamaları yapılırdı.

Hıdırellez ile ilgili Ganime Eser şunları söylemiştir: “Hıdırellez gelince, özellikle Ahimesut’un yerlisi olan muhacir kesimin, Âşıklar Tepesi’nde (Çamlıca da derdik) düzenlediği kutlamalar olurdu. Çamlıca, küçücük bir tepectikti ama bizim için ucu bilinmedik bir orman gibiydi. Hıdırellezde Ahimesut’un muhacirleri, Ahimesut’a sonradan gelenler gruplar halinde toplanır, orada çok güzel eğlenceler yaparlardı. Herkes gücünün yettiğince yiyecek içecek getirirdi. Gençler oynar gülerdi. Şenlikler türk geleneklerine göre olurdu. Herkes yöresine göre giyinirdi. Bunun yanında modern kıyafetler de giyilirdi. Kadınlar döpiyes, erkekler takım elbise giyerdi.” (G. Eser, kişisel görüşme, 26 Şubat 2018)

Zeynep Kabasakal, muhacir torunudur. Onun hatırladığı hıdırellez gelenekleri ise şöyledir: Hıdırellez âşıklar tepesinde yapılırdı. Hıdırellez gelmeden önce hızır gelir derler bizde. Dilekler tutulur mesela ev isteyen gül dalının altına ev yapıp koyar, dua eder. Hıdırelleze kadar, kilimler yıkanır, badana yapılır, bahçeler sulanır, Hıdırellez sabahı her yer pırıl pırıl olurdu. İşlemeli örtüler, beyaz danteller, kırlentler konurdu. Her yer güllük gülistanlık, doğa. Hıdırellez akşamı bir tepsi un koyulurdu. Hızır

geliyor bereket olsun denirdi. Hıdırellez günü börekler çörekler çaylar yapılırdı. Şurada tepe vardı isteyen oraya gidiyordu. Gençler gülüp söyleyip çay içip, ip atlardı, oyun oynardı, ihtiyarlar oturup çayını içerdi. Salıncaklar kuruluyordu. Hıdırellez akşamı bahçeye ateş yakılırdı. Bütün mahalleli sırayla ateşin üstünden atlardı.” (Z. Kabasakal, kişisel görüşme, 9 Mart 2018)

Raşit Kabasakal ise hıdırellezi şöyle anlatmaktadır: Gündüzden çiçekler tomarla toplanırdı. Papatya falan, tüm aile çiçek toplardı. Akşam suyu kaynatıp çiçekleri içine atar onunla banyo yapardık. Çiçekli suyla banyo yapılır hıdırellez için hazırlık yapılırdı.” (R. Kabasakal, kişisel görüşme, 9 Mart 2018)

Mehmet Çokoy, bu konuda şunları aktarmıştır: “Mayıs ayında panayır yapılıyordu. Millet oraya giderdi. Herkes yiyeceğini alırdı. Eğlenirdi. Çalınırdı, oynanırdı. O kadar güzeldi ki. Şimdiki yapılan hastanenin üstündeki tepeye de çıkarlardı. Herkes yiyeceğini götürürdü, orada pişirirlerdi, yerlerdi. Durumu iyi olanlar kuzu keserdi, çevirirlerdi, dağıtırlardı. Zaten herkes birbirini tanıyor, herkes akraba gibi. Bağlılık ve özveri vardı.” (M.Çokoy, kişisel görüşme, 18 Nisan 2018)

Meral Atak da hıdırellezde yapılan etkinlikler için: “Soğan kabuğu ve madımak köküyle yumurta boyanırdı. Kök boyaydı bunlar” demiştir. (M.Atak, kişisel görüşme, 23 Şubat 2018)

2.12 Dönemin Gelir Kaynağı: Bağlar

Bulgaristan’dan gelen göçmenler, sadece iskân edilmemişti. Atatürk, onların aynı zamanda birer üretici olmasını, ekonomiye de katkı yapmasını istemekteydi. Bu nedenle evlerin yanında hane başına yaklaşık 150’şer dekarlık tarla ve bağ arazisi dağıtılarak göçmenlerin tarımla uğraşmalarına imkân verilmiştir. Bu tarla ve bağlar köyün dışında yer almaktaydı. Yine köyün dışında kalmak şartıyla koyun besiciliği için ağıllar yaptırılmıştır (Etimesgut Belediyesi, Örnek Köy’ün Kurulması). Dağıtılan araziden köylünün verim alması amacıyla toprak ıslah çalışması, bataklıkların kurutulması ve arazinin sulanması gerekiyordu. Bunun için Bakanlar Kurulu kararıyla, bir kanal ve suyun dağıtımı için kanaletler yapıldı. Örnek Köy’de tahıl üretimi yapılabilmesi için halka her türlü yardımı yapacak bir

Ziraat Teknisyenliği kuruldu. Teknisyenlik hem sorunlar karşısında yardımcı oldu, hem de modern tarım aletleri ve araç gereçlerinin tamamını köy halkına ücretsiz bir şekilde kullandırmıştır (ATO, 2003: 72-75). Göçmenlerin gelişiyle birlikte, arsalar tarlalar, yaşanan bir mekâna dönüşmüş, ekme, biçme ve hayvancılık başlamıştır.

Raşit Kabasakal, bağlar ile ilgili şunları söylemiştir: “Atatürk, verdiği arazileri tapulu vermiş o zamanlar. Şimdiki mezarlığın üstü boşmuş. Elli iki hane, dört bin metrekare araziyi dörder dönüm bölüşmüş. Üzüm bağına ve meyveye uygun bulmuşlar ekildi, meyveleri çok yendi. Sonradan hükümet bu arazilere vergi getirdi. Halk vergi vermek istemedi. Araziler bırakıldı. 1956-1960 yılları arasıydı. O zamanlar traktör yoktu tarla öküzle sürülüyordu. Biraz tarım zordu. Bağlar kurudu, odun lazım olanlar kökünü söktü. Etimesgut’a gelenler baktılar arazi bol, gecekondulaşma başladı.” (R. Kabasakal, kişisel görüşme, 9 Mart 2018)

Mehmet Çokoy, bağlarla ilgili şunları söylemiştir: “Dedelerimiz geldiğinde bağ diye bir şey yoktu. Ekmişler. Onlar yetiştirdi bağları. Bağlarımız Etimesgut Mezarlığı’nın oradaydı. Bağlarda üzüm ve kayısı ağaçları vardı. Meyve ağaçları vardı. Meyve çok boldu. Üzümü toplar kazanlara koyup kaynatırlar pekmez yaparlardı. Meyveler fazla dayanmazdı. Samanlara gömerlerdi çürümesin diye. Tabii buzdolabı yoktu o dönemde. Hayvanları keserlerdi. Küplerimiz vardı onların içine etleri kavurup koyarlardı. Gömerlerdi. Ordan çıkarırlardı. Tarlalarımız vardı İmece usulü çalışılırdı. Kavun karpuz ekerlerdi. Konu komşu bir gün birinin diğer gün ötekinin tarlasını çapalardı. Burası mahalle olunca bağlar zamanla kalktı. Gelin tapusunu verelim demişler. Göçmenlerden biri çıkmış ben tapuyu istemiyorum vergisini de yatırmıyorum demiş. Derken hazineye kaldı bağ yerleri. Daha sonra satıldı.” (M.Çokoy, kişisel görüşme, 18 Nisan 2018)

Ganime Eser, bağlarla ilgili şunları söylemiştir: “Buralar (oturduğu evi kastediyor) muhacirlerin bağı idi. Mezarlığın yeri de muhacirlerin bağıydı. Şeker Fabrikası açılınca muhacirler fabrikada çalışmaya başladı. Bağlar işletilmeyince kökler kaldı, toprak verimli değildi. Arazilerin vergisini vermeyince de araziler hazineye kalmış. Kumlutepe ile Alsancak Mahallesi arası hazineydi. 1969 yılının başlarında altı ay içinde bağ yerleri gecekondu

oldu.” İkinci görüşmede ise Ganime Eser, bağların terkedilişini arazilerin verimsiz oluşuna bağlamıştır. “Verim olmayınca muhacirler bağları bırakıyor, bağlar hazineye kalıyor. Bir kısmı da kiraya veriyor işletmiyor. 1968’de hazineye kalıyor araziler. Bağlar kökünden kesiliyor, yakılıyor. 1969 yılından itibaren hızlı bir şekilde gecekondulaşma başlıyor.” (G. Eser, kişisel görüşme, 26 Şubat 2018).

Bir başka Etimesgut sakini, Etimesgut’un ilk dolmuşçusu Yaşar Tutan’a göre bu gecekondulaşma 1979’da yaşanmıştı. Yaşar Tutan şöyle söylemiştir: “Muhacirlerin bağlarının yerlerini, üzüm köklerini traktörle sürdüm, kökleri topladım. İki kış yaktık. Buralar o zaman hep bağ idi. Ekin falan yoktu. 1979 yılında sürdük, iki tane ev vardı sadece. Evimize götürdük, kömürlüğe doldurduk, yaktık. Sadece ben değil herkes topladı. Zengini de topladı fakiri de topladı. Bin kişi varsa burada oturan bini de topladı. İleride okul var (Dumlupınar İlkokulu) oraya kadar muhacirlerin bağı idi. Bakımsız kaldı, bağlar bitti, satıldı. Okul oldu, ev oldu, insanlar yerleşti, arazi doldu.” (Y.Tutan, kişisel görüşme, 24 Şubat 2018)

3. Diğer Yapılar

3.1 Gülsuyu Fabrikası

Gülsuyu Fabrikası ile ilgili günümüze ulaşan bilgiler çok kısıtlıdır. Bu fabrika ile ilgili Atatürk ve Etimesgut isimli kitapta ilk göçmenlerden olan Halil Çokoy’un torunu Recep Metin şunları söylemiştir: “Babamların asıl mesleği gül yağı üreticiliği imiş. Gül bahçeleri varmış. Tarlaları Bulgar komşularına satıp gelmişler.” Konuşmasının devamında şunları söylüyor: “Halil Dedem ile Atatürk önceden tanışıyorlarmış. Bir bayramda, Ahimesut halkı olarak Gazi’yi bayramlaşmaya gidiyorlar. Halil Dedem Bulgaristan’dan gelirken beraberinde getirdiği gül yağını Atatürk’e hediye ediyor. Bayramını kutluyorlar. Atatürk hediyeyi almış, gül yağına bakıp, burada yapılıp yapılamayacağını sormuş. Olumlu cevap almış.” Recep Metin, sonrasında gülfidanları getirtilip bugünkü Mehmetçik Lisesi’nin karşısında yolun diğer tarafına dikildiğini söylüyor. Bir süre sonra Japonlar tarafından gülyağı üretmek için bir de fabrika yapıldığından bahsediyor (ATO, 2003: 98-102).

Konu ile ilgili Raşit Kabasakal şunları söylemiştir: “Etimesgut’a girişte köprü varya orada iki tane bina var. Atatürk Orman Çiftliği’nin işçilerinin lojmanı olarak kullanılıyordu. Şu an atıl binalar. O zaman gülbahçesi için kurulmuşlar. Atatürk gül üretilmesini istemiş. Gülsuyu fabrikası kurulmuş. Buralar hep bataklıkmiş sıtma almış yürümüş. O zamanın doktoru Cemalettin Or Bey bir de fizik mühendisi beraber çalışmışlar. Dere kenarında ufak göller varmış. Onları kapatmışlar günlerce aylarca. Sıtmayı önlemişler. Gül üretimi durmuş o dönemde.” (R.Kabasakal, kişisel görüşme, 9 Mart 2018)

Mehmet Çokoy, Gülsuyu Fabrikası’nı bilmediğini söylüyor. Ama gül üretilen gül bahçesiyle ilgili şunları söylüyor: “Gül bahçesinde gül yetiştirildi. Onu kaynatıp şerbet yaparlardı. Ordan toplanan güller evlere dağılırdı. Herkes kendine gül şerbeti yapardı, içilirdi.” (M.Çokoy, kişisel görüşme, 18 Nisan 2018)

3.2 Türkkuşu Genel Müdürlüğü

1926’da havacılık alanında teknik personelin eğitilmesi amacıyla “Tayyare Makinist Mektebi” hizmete açılmıştır. Cemiyet’in ismi daha sonra “Türk Hava Kurumu” (THK) olarak değiştirilmiştir. 1935’de ise bu kuruma bağlı olarak Türkkuşu kurulmuştur (Türk Hava Kurumu, b.t.). Atatürk, Ahimesut Köyü’nde yer alan Türkkuşu’nun açılışını bizzat kendisi yapmıştır.

Yapılan mülakatlarda Türkkuşu ile ilgili sorulara genelde doyurucu yanıtlar alınamamıştır. Yalnızca Etimesgut Yatı Mektebi ile ilgili yaptığı konuşmada Raşit Kabasakal, Türkkuşu’ndan gelen hocaların, ilkokul son sınıf öğrencilerine planör yapmak için kurs verdiği, maket planörler yaptırıp bu planörler arasından en iyisini seçmek için yarışmalar düzenlendiğini söylemiştir.

1939 yılında Etimesgut Uçak Fabrikası kurulmuştur. 1951 yılında bir kanunla Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumuna devredilmiştir (Yavuz, 2013: 32-36). Yapılan mülakatlarda uçak fabrikası ile ilgili de doyurucu yanıtlar alınamamıştır.

Mehmet Çokoy, hatırladığı kadarıyla şöyle anlatmaktadır: “Türkkuşunda planörler yapılırdı. Biz de giderdik planörleri, uçuşları seyrederdik. Planörlere bizi de bindirirlerdi.” (M.Çokoy, kişisel görüşme, 18 Nisan 2018)

3.3 Türk Kızılayı Etimesgut Ambarları

Türk Kızılayı tarafından 1934 yılında Etimesgut'ta 10 adet ambar inşa edilmiştir. 1937 yılında tamamlanan bu ambarlar Kızılay'ın merkez depoları olmuştur. 1991 yılında yeni ambarlar inşa edilmiş ve 2001 yılında çadır atölyesi kurulmuştur (Etimesgut Belediyesi, b.t.). Türk Kızılayı Etimesgut Şubesi halen hizmete devam etmektedir.

Ahimesut Örnek Köyü geliştikçe yeni yapılar kazanıyordu. Kızılay'ın Ahimesut'a gelmesiyle köy halkına yeni bir iş imkânı doğmuştu. Yapılan mülakatlarda, genelde köylüden, bilhassa göçmenlerden Kızılay'da çalışanların çok olduğu ifade edilmiştir. Bunu ifade edenlerden bir tanesi Bağlıca Köyü'nden nahiye merkezine göçen Sabri Atak'tır. (S.Atak, kişisel görüşme, 24 Şubat 2018)

Raşit Kabasakal Kızılay hakkında şunları söylemiştir: “Kızılay'ın ambarlarında yeraltında büyük depolar vardı. O zaman buzdolabı yoktu. Bazı ilaçların korunması için taş duvarlar örülürdü. Mağaza dedikleri soğuk olan yerde ilaçlar yiyecekler korunuyordu. Hangarlar vardı. Bir ara yangın çıktı. Orada çadır atölyesi vardı. Çadır dikiyorlardı, tamir yapıyorlardı. Hala var.” (R.Kabasakal, kişisel görüşme, 9 Mart 2018)

3.4 Etimesgut Radyo Verici İstasyonu

1938'de Marconi firması tarafından kurulmuştur. Türkiye'nin ilk radyo verici istasyonudur.250 metre iki adet direktten oluşmuştur.31 Ocak 2004'te hem istasyonun ekonomik ömrünü tamamlaması hem de Etimesgut Havaalanı'nın uçuş güvenliğinin sağlanması gerekçesi ile istasyon kaldırılmıştır (TGRT Haber, 29.12.2003).

Nurettin Demir, radyo vericileri ile ilgili şunları söylemiştir: “Vericiler, Ahimesut'a girerken karşıya doğru bakıldığında hemen göze çarpardı. Yüksekte idi ama kendileri de zaten çok yüksekti. Ramazanlarda vericilerin ışıkları yandığı vakit iftar vakti gelmiş demektir.” (N. Demir, kişisel görüşme, 22 Şubat 2018)

Hasan Atak da vericiler için benzer şeyleri söylemiştir: ‘Uzun dalga verici istasyonu olan büyük direkler vardı. O vericilerin ışıkları yanınca, ezanı duymasak bile orucu açardık.’ (H.Atak, kişisel görüşme, 23 Şubat 2018)

Ganime Eser, ise şunları söylemiştir: “Vericiler, tel örgüyle çevriliydi. Vericilerin içinde asansör vardı. Görevlileri vardı. Senede bir bakım yapılırdı. Ramazanlarda Etimesgut’un can damarıydı. Akşamları telsizler yanar sönerdi, Çamlıca’dan top atılırdı. O ışıkların yanıp sönmesi insanı ürpertirdi mutlu ederdi. Bir de daha sonraki yıllarda Şeker Fabrikası’nın kornası vardı, iftarda sahurda tatlı bir gong sesi gelirdi fabrikadan.” (G. Eser, kişisel görüşme, 26 Şubat 2018)

3.5 Merkez Camii

Örnek Köy’ün planında camii de yer almaktadır. Fakat camii ilk yapılardan biri değildir. Camii ile ilgili kısıtlı bir bilgi mevcuttur. Şu anki Merkez Camii planda belirtilen yerdedir. Caminin girişinde “1 Nisan 1950” tarihi yazmaktadır.

Raşit Kabasakal Merkez Camii ile ilgili şunları söylemiştir: “Daha evvel Merkez Camii’nin yerinde kerpiç bina vardı. Orada namaz kılınıyordu. Halk çalışıp para kazanınca o kerpiç bina yapıldı. Kerpiç bina 1948-1949 yıllarında yıkılmıştır. İmece usulüyle yeni camii inşaatı başladı. Senelerce yarım kaldı sonra bir bayan geldi yardım etti tamamladılar. Halkın yardımıyla ancak bu kadar yapıldı o zamanın şartlarında.” İkinci mülakatta Raşit Kabasakal cami ile ilgili şunları da eklemiştir: “Çocukken cami inşaatında çok çalıştık. İlkokul dört veya beşteydik. Toprak attık harç kardık, ustalara bişeyler götürdük, yaşımızın elverdiğince yardımcı olduk.” (R.Kabasakal, kişisel görüşme, 24 Mart 2018)

Zeynep Kabasakal ise şunları söylemiştir: “Ben bildim bilesi merkez cami aynı bina, şimdi yıkacaklar herhalde. 1950’de başladım ilkokula 1955’te bitti. Biz ilkokula giderken minareye saklı gizli çıkıp inerdik. Kızacaklar diye korkuyorduk ama çıkıp iniyorduk. Minareden her yer görünüyordu, yüksekti, çıkar Ahimesut’u seyrederdik.” (Z.Kabasakal, kişisel görüşme, 24 Mart 2018)

4. Sonuç

Bulgaristan’dan göçmen olarak gelen Türk aileleri, yeni bir köyün kuruluşuna vesile olarak Ahimesut Örnek Köyü’nün yerlisi olmuşlardır. Burada, onlar için hazırlanan köyde yaşayarak kendi kültürlerini buraya taşımışlardır. Onlar için inşa edilen her bir yapıya kendilerinden izler

bırakmışlardır. Zamanın getirdiği konjonktür ile ülkenin tamamı gibi Örnek Köy de değişimler yaşamıştır. Zamanla köye civar köylerden ve sonraları civar şehirlerden göçler yaşanmıştır. Böylelikle köy büyümüş, nüfusu ve dolayısıyla yaşamışlıkları da artmıştır.

Atatürk'ün bizzat ilgilendiği, yapıma aşamasında ziyaret ederek kontrol ettiği, köylü yerleştikten sonra da sık sık geldiği, halkın ihtiyaçlarını sorduğu, kaldığı, kısacası önem verdiği bu mekânda uzun yıllardır burada yaşayan halkın zihninde o dönemlerden bugüne bu mekânlarla ilgili yer edenlere bu çalışmada yer verilmeye gayret edilmiştir. Bazı yapıların yerini başka yapılara bırakması ile bu mekânların ve buralarda yaşananların hatırlanması zorlaşmaktadır. Bu nedenle yaşları ve en az elli yıldır burada yaşamaları dolayısıyla bu mekânlarla ilgili yaşamışlıkları, şahitlikleri ve izlenimleri olan kişilerle görüşmek, bu mekânlarla ilgili bir tarih oluşturulurken katkı sağlayabilmek açısından önem taşımıştır.

Örnek Köy' de yaşayanların, köydeki yapılar ve yaşamla ilgili zihinlerinde kalan imge ve imajlar, Örnek Köy'ün dönem şartları dikkate alındığında olabilecek en özenli şekilde oluşturulduğuna dair bir izlenim oluşturmaktadır. Bu dönemin devamında, köylülerin yaşamlarını en iyi şekilde idame ettirmesi için yüksek gayret gösterildiği düşünülebilir.

Yapılan görüşmeler, Ahimesut'a yerleşen göçmenlerin, köye uyum sağlayıp gelenek ve göreneklerini burada da yaşattıklarını göstermektedir. Görüşmelerde anlatılanlara göre, birlikte çeşitli kültürel etkinlikler yaparak, civar köy ve şehirlerden gelenlerle etkileşimlerini arttırmışlar, kaynaşarak ortak bir kültür oluşturmuşlardır. Aynı zamanda birbirlerine saygı duyarak ortak bir yaşam sürdürmüşlerdir.

Örnek Köy, sadece bahsi geçen fiziki yapılardan ibaret kalmayarak aynı zamanda köylülerin yaşamlarıyla da örnek bir köy çizgisi ortaya koymuştur. İlk yapılan evlerde oturmuş, birlikte ekmekler pişirmiş, ilk inşa edilen mektepte okumuş, ortak anılar oluşturmuş, çarşısında kahvehanesinde kaynaşmış, tarlaları birlikte sürmüş, bağlardan topladığı üzümleri imece usulü kaynatmışlardır. Bu örnek yaşamı da bugüne ulaşan kişiler hala saygı ve sevgiyle anlatmaktadırlar.

Zamanla köydeki yapılar ve dolayısıyla yaşam da değişmiştir. Evlerin yerini yeni evler, yapıların yerini başka yapılar almıştır. Değişimin ve dönüşümün kaçınılmaz olduğu modern dönemde, o dönemlerde burada yaşayanların Örnek Köy ile ilgili olumlu düşünceleri ise aynı kalmıştır.

Kaynaklar

- Atatürk ve Etimesgut (2003). Ankara Ticaret Odası Yayınları, Ankara.
- Çetin, T. (1995). Cumhuriyetin İlk Yıllarında Köy Sorununa Bakış: Köy Kanununun Çıkarılması. Çağdaş Türkiye Araştırmaları Dergisi, Cilt: II, Sayı: 4-5.
<http://ataturkilkeleri.deu.edu.tr/tr/cagdas-turkiye-tarihi-arastirmalari-dergisi-2/tum-sayilar/sayi-4-5/>
- Çetin, T. (1997). Cumhuriyet Döneminde Türkiye’de Köylü Politikası (1923-1950), (Yayımlanmamış Doktora Tezi, İzmir.
- Çolak, F. (2013). Bulgaristan Türklerinin Türkiye’ye Göç Hareketi (1950-1951). Tarih Okulu Dergisi, Cilt: 2013, Sayı: XIV.
- Etimesgut Belediyesi, Kızılay Depoları, Erişim Tarihi: 15 Mart 2018.
<http://www.etimesgut.bel.tr/index.php?Page=Sayfa&No=307>
- Etimesgut Belediyesi, Örnek Köyün Kurulması, Erişim Tarihi: 10 Nisan 2018.
<http://www.etimesgut.bel.tr/index.php?Page=Sayfa&No=299>
- Goethe-İnstitut, Etimesgut Yatı Mektebi, Erişim Tarihi: 20 Mart 2018.
<http://www.goethe.de/ins/tr/ank/prj/urs/geb/bil/int/trindex.htm>
- Köy Kanunu, Resmi Gazete: 18.03.1924, No: 442.
- Meydan, S. (2015). Atatürk’ün Akıllı Projelerinden Biri: Ahimesut Numune Köyü. Bütün Dünya Dergisi, Sayı: 2015/9.
- ODTÜ Mimarlık Fakültesi AOÇ Araştırmaları Grubu, Etimesgut ‘Asri Hamam’, Erişim Tarihi: 20 Mart 2018.
<http://aocarastirmalari.arch.metu.edu.tr/etimesgut-hamam/>
- ODTÜ Mimarlık Fakültesi AOÇ Araştırmaları Grubu, Etimesgut “Gazi Köşkü”, Erişim Tarihi: 25 Mart 2018.
<http://aocarastirmalari.arch.metu.edu.tr/etimesgut-kosku/>
- ODTÜ Mimarlık Fakültesi AOÇ Araştırmaları Grubu, Etimesgut “Numune Köyü”, Erişim Tarihi: 30 Mart 2018.
<http://aocarastirmalari.arch.metu.edu.tr/etimesgut-koy/#>
- Sarınay, Y. (2011). Cumhuriyet Döneminde Balkan Ülkelerinden Ankara’ya Yapılan Göçler (1923-1990). Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Cilt: XXVII, Sayı:80.
- TGRT Haber, Etimesgut'daki 65 yıllık Türkiye'nin İlk Radyo Verici İstasyonu 31 Ocak'ta kapanacak, Erişim Tarihi: 18 Mart 2018.
<http://www.tgrthaber.com.tr/haber/163998.html?/haber/163998.html&>
- Türk Hava Kurumu, Kuruluş 1925, Erişim Tarihi: 1 Nisan 2018.
http://www.thk.org.tr/thk_kurumsal/itemlist/category/156-tarih%C3%A7e
- Uğurlu, M.C. (1994). Türkiye’de Öncü Bir Toplum Hekimi Dr. Mehmet Cemalettin Or, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası, Cilt: 47, Sayı: 1.
- Yavuz, İ. (2013). THK Etimesgut Uçak Fabrikası 1939-1950, Mühendis ve Makina Dergisi, Cilt: 54, Sayı: 636.